

ÇİFTÇİ ve KÖY Dünyası

Sayı: 208 Nisan 2002

Başbakan Ecevit, TZOB Heyetini Kabul Etti

TZOB'nde başkanlık divanı yenilendi

Akdeniz Bölgesi

Ziraat Odaları Başkanları toplandı

Tarım sektörünün yeniden yapılanması ve teşviklerin yeniden düzenlenmesi gereği

Dr. Özlen Hiç - Birol

EKONOMİK KRİZ NEDENİYLE TARIMA AĞIR YÜK BİNDİRİLMİŞTİR TARIM TEŞVİKLERİNİN YENİDEN DÜZENLENMESİ GEREKMEKTEDİR

Ekonomik kriz nedeniyle IMF ile yapılan anlaşma gereğince bütçe ve ödemeler bilançosu açıklarını kapatmak üzere 2000 yılından itibaren uygulanmasına başlanılan tedbirler ve yeniden yapılanmalar çerçevesi içinde tarım sektörüne ağır külfetler bindirilmiştir. Tarımda uygulanan çeşitli destek, teşvik ve subvansiyonlar kaldırılmış veya azaltılmış; bunun yerine çok yetersiz bir düzeyde "doğrudan gelir desteği" (DGD) getirilmiştir. DGD ile birlikte ele alınan diğer teşvik ve yeniden yapılanma programları ise henüz çok düşük bir düzeyde veya kağıt üzerindedir.

Oysa bütçe açıklarında ve karşılaşılan ekonomik krizde uygulanan tarım subvansiyonlarının payı çok az idi ve populist uygulamadan doğan bazı hatalara karşı etkin tedbir almak mümkündü. Tarımın krizdeki rolü, bu sektörü bilmeyen birçok iktisatçı, bankacı tarafından gereksiz yere abartılmıştır.

Ekonomik krize karşı diğer alanlarda ve sektörlerde alınan tedbirler nispeten etkin olduğu için ekonomik istikrar programı ayrıntılardaki bazı aksamalar dışında bugün için başarı ile yürümektedir. Fakat tarım sektöründeki yeniden yapılanmalar ve kısıtlamalar programın en önemli ve ciddi yanlışı olarak ortadadır. Eğer bugünkü politikalar uzun dönemde yeniden ele alınıp düzeltilmezse son yıllarda gelişmesi esasen yavaşlamış olan tarım sektörü giderek çökecektir. Bu da ekonominin büyüme potansiyeline uzun dönemde ağır bir darbe vuracaktır. Bütçede ve ekonomik krizde asıl rol oynayan bankacılık sektörü ile ilgili çok ciddi sorunlar, kamu sektöründe özelleştirme dahil çeşitli yolsuzluklar ve israf bugün alınmakta olan tedbirlerle düzeleceğine

göre ileride tarım sektörünün yeniden düzenlenmesi teşvik edilerek gelişmesinin sağlanması için gerekli mali kaynak enflasyona yol açmadan elde edilebilecektir.

Unutulmamalıdır ki, tüm ülkeler, ABD, Japonya, Avrupa Birliği (AB) ülkeleri başta olmak üzere, tarım sektörünü ve çiftçiyi köklü biçimde teşvik etmektedirler. Türkiye'de AB'ye aday üye olduğu için esasen AB'nin "Ortak Tarım Politikası (OTP) çerçevesinde tarım sektörünü ele almalı, OTP'ye uyum sağlamalı ve OTP'de yer alan teşvikleri getirmelidir.

Eskiden uygulanan tarım subvansiyonlarında uygulama aşamasındaki bazı yanlışlara rağmen bütçe açıkları ve ekonomik krizin temel nedeninin bu subvansiyonlar olmadığı, krizin önlenmesi tedbirleri arasında DGD'nin ve yan destek programlarının yetersizliği tarım sektörünün süratli gelişmesi ve dünya pazarlarına ve AB'ye uyum için yeniden düzenlenme, planlama ve alt-yapı yatırım ve teşvikleri gereği aşağıda kısaca açıklanmaktadır.

UYGULAMADAN KALDIRILAN TARIM SUBVANSİYONLARININ KRİZE YÖL AÇMADA ÖNEMLİ BİR ROLÜ YOKTU

Ekonomik kriz nedeniyle 2000 yılından itibaren tarım sektörüne yapılan çeşitli subvansiyonlar kaldırılmış veya büyük ölçüde azaltılmıştır. Özellikle, bu subvansiyonların yol açtığı kabul edilen T.C. Ziraat Bankası Görev Zararlarına dar sınırlar getirilmiş, düşük faizli tarım kredilerinden vazgeçilerek T.C. Ziraat Bankası özelleştirme kapsamına alınmış Tarım Satış Kooperatiflerinden devletin mali desteği çekilmiş, tarım ürünlerinde dünya fiyatları üzerinde taban fiyatları verilmesi, ucuz kimyasal gübre, tarım ilaçları ve ucuz mazot politikaları terk edilmiştir. Ayrıca tarımsal kitlelerin özelleştirilmesi, doğal afetden zarar gören çiftçilere yapılan yardımların kaldırılması veya azaltılması tarım ürünleri ithalatında gümrük vergilerinin indirilmesi programa alınmıştır.

Burada önemle vurgulayayım ki, bu teşvik ve subvansiyonlar son yıllarda giderek azalmıştı. Öyle ki, artan maliyetler karşısında çiftçiler üretim alanlarını küçültmek, dönüm başına daha az gübre ve ilaç kullanmak yoluna girmiş bulunuyorlardı.

Tarım subvansiyonlarının kaldırılması gereğini öne sü-

renler ise en çok tütün, çay, şekerpancarı, fındık gibi ürünlerdeki üretim fazlalıklarına, eritilemeyen stoklara, bunun ağır maliyetine dikkat çekmekteydiler. Oysa bu maliyetler subvansiyon ilkesi ile değil, uygulama aşaması ile ilgili bir hata idi. O halde, bu ürünlerin subvansiyonları kaldırmak yoluyla değil, bu ürünlerdeki ürünleri iç ve dış talebe uygun olarak kısıtlamak – bugün yapılması planlandığı gibi – alternatif ürün imkanları sunmak ve alternatif üretime geçilmesi için gerekli alt-yapıyı sağlamak suretiyle çözüme kavuşturulabilir.

Kaldı ki, subvansiyonların bütçe açıklarına ve ekonomik krize yol açmadaki rolü ve ağırlığı objektif ve doğru bir analiz yapılırsa ihmal edilebilir düzeydedir. Bu sorunların çıkmasındaki asıl ağırlık bankacılık sektöründe yapmaktadır. Nitekim, bankacılık sektörünün kurtarılması için ilk aşamada 20 milyar dolayında kaynağın gittiği, bankaların yeniden düzenlenmesiyle ilgili tedbirler ile en az 6-7 milyar dolar daha gideceği ifade edilmektedir. Özelleştirmedeki gecikmeler, özelleştirme ve ihalelerin seffaştırılması gereği, büyükşehir belediyelerinin dış borçlanmaları, tüm kamu sektörleri ve belediyelerdeki israflar, vergi kayıpları ve vergilendirilemeyen kazançlar sorunu ayrıdır.

Tüm bunların hesabı objektif olarak yapıldığında bütçe açığı ve krize tarım subvansiyonlarının yol açtığını iddia et-

mek insafsızlık olur.

Kaldı ki, krize yol açtığı isnadiyla tarım sektörünün subvansiyonlar ve teşvikler kaldırılırken şöyle bir sorunun cevabı da hükümet ve iktisat politikasını düzenleyen yetkililer tarafından verilmelidir. Krize yol açan bankacılık sektörüne neden bu kadar mali destek yapılmıştır? Diğer tüm sektörlerden, örneğin turizm sektöründen vb. teşvikler ne ölçüde kaldırılmıştır ki tarımdan bu kadar büyük ölçüde kaldırılmaktadır?

DGD ve YAN TEDBİR VE TEŞVİKLERİN YETERSİZLİĞİ

Tarımda kaldırılan teşvikler, subvansiyonlar yerine ikame edilen DGD ise son derece yetersiz olup düşük düzeyde bir "sosyal yardım" niteliğindedir. DGD ile tarımsal üretimi özendirme geliştirmek imkansızdır. Çünkü, DGD her çiftçi için 200 dönüm ile kayıtlandırılmış olmakla beraber, yüksek girdi maliyetleri, düşük destek fiyatları karşısında bir çiftçi, kendi mülkiyetinde veya kiralanan toprak olarak 70 dönümün altında arazi işlemektedir. Bu da, dönüm başına 10 milyon TL'den aşağı bir yardım alacağı anlamına gelir. Bu rakamın yetersizliği ortadadır.

Burada DGD'nin 2000 yılında iyi denetlenmediğine, bu yüzden 2001'de yapılan ödemelerin büyük bir bölümünün çiftçi

olmayanlara en fazla gösterilen üretim alanlarına gittiğine işaret etmek gerekir. Bu nedenle, 2001 yılında üretim alanlarının belirlenmesinde muhtar beyanları yanında Ziraat Odaları çiftçilik kayıtlarına başvurulmuş, kira kontratları, tapu senetleri istenmiştir. Hatta Şanlıurfa'da işlenen toplam arazi uydu aracılığıyla ölçülmüştür.

DGD'nin yetersiz olduğu, bitkisel üretim için dahi ek teşviklere ihtiyaç bulunduğu, bunun yanında hayvancılık, su ürünleri ve balıkçılık gibi alt-sektörlere destek verilmesi gereğinden hareket eden Tarım Bakanlığı DGD yanında bir çok ek programlar da hazırlamıştır. Bu arada, özellikle tekstil ve yağ sanayiinin tarımsal girdilerin yurt içinden sağlanması için bu kategorilere giren tarım ürünlerine ek prim vermektedir. Hayvancılığın desteklenmesi karar altına alınarak, genetik islah konusunda faaliyetler başlatılmıştır. Tarımsal Reform kapsamında yapılacak yeniden düzenlemeler için "Tarımda Yeniden Yapılandırma ve Destekleme Kurulu" oluşturulmuştur. Tarımsal üretim fazlası gösteren ürünler için "Alternatif Ürün Projesi" hazırlanmıştır. Bakanlık bünyesinde bir "Pazarlama ve Dış Ticaret Dairesi" oluşturulmuştur. Bakanlık araştırma, eğitim, alt-yapı yatırımlarının devam ettiğini, ithalatta korumalar yapıldığını, ihracata prim verildiğini

ifade etmektedir.

Ne varki, DGD'nin çok yetersiz olması yanında, bu ek mali yardım ve destekler henüz devreye tam olarak girmemiştir ve çok düşük düzeydedir. Tarımsal alt yapı yatırımları da mali kaynaklılık nedeniyle ihmal edilebilir.

O halde, daha 1980'lerden itibaren azaltılmasına başlanan tarımsal subvansiyonlar ekonomik kriz dolayısıyla çok yetersiz bir düzeye inmiş bulunmaktadır. Bu haliyle tarım sektörünün uzun dönemde gelişmesi beklenemez. Oysa tarımsal üretim artışı son yıllarda yılda ortalama % 1 gibi, çok yetersiz bir düzeye düşmüştür. Nüfus artış oranı % 1.5'lara düştüğü halde tarımsal üretim artışı bu oranın altında kalmaktadır. Bu çok ciddi bir tehlikedir.

Ayrıca ekonomik krizde tarım subvansiyonlarının rolü çok az olduğu halde krizin önlenmesi için girişilen tasarruf tedbirlerinin büyük bir yükü, adil olmayan şekilde tarım kesimine ve çiftilere bindirilmiş olmaktadır.

TÜRKİYE'nin AB ADAY ÜYELİĞİ VE TARIMIN YENİDEN DÜZENLENMESİ VE TEŞVİKİ GEREĞİ

Görülüyor ki; ekonomik kriz dolayısıyla veya küresel-

leşme, piyasa ekonomisine uymak gibi gerekeçler gözetilerek tarımda bugünkü teşviklerin ve alt-yapı yatırımlarının bu ölçüde kısılması hem adalatsızdır hem de tarım sektörü ve dolayısıyla ekonominin gelişme potansiyelini sekteye uğratar. Unutulmamalıdır ki, tarım sektörü büyük bir istihdam alanı olması yanında sanayiye girdi sağlamakta, sınıai mamuller için pazar oluşturmakta, aynı zamanda ulaştırma, ticaret, küçük sanayi, ihracat sektörlerini uyarmaktadır.

Tarımda planlamanın teşviklerin kaldırılmasını küreselleşmenin ve piyasa ekonomisinin kaçınılmaz gereği olarak görmek ve göstermek de yanlışır. Türkiye gibi yeni sanayileşen bir ülkede piyasa ekonomisine ve küreselleşmeye yönelme, tarımda makul ölçüler içinde -ve fakat bugünkünden çok daha etkin- teşvikler, subvansiyonlar ve planlama ile bağdaşabilir. Yeniden hatırlatayım ki, ABD, Japonya, AB ülkeleri ve tüm ülkeler tarıma, bugün Türkiye'nin verdiği teşviklerin üstünde teşvikler vermektedir. O halde bütçe açığının önlenmesine paralel olarak mali kaynaklar temin edildiği ölçüde Türkiye'de tarımda özlü teşviklere, subvansiyonlara ve etkin bir planlamaya yönelmelidir.

Kaldı ki, Türkiye'nin AB aday üyeliği de OTP'ye uyum hazırlıklarına girişilmesini gerektirmektedir. Bu uzun dö-

nemde yine OTP'de kabul edilen tarım subvansiyonlarının Türkiye'de de uygulanmasına başlanması demektir. Ancak bu kere AB ve dış pazarların ürün talebi, ürün kalitesi hesaba katılarak çok etkin bir planlama uygulanmalıdır. Ayrıca aşırı yükseklikte taban fiyatları, çok düşük gübre, ilaç vb. fiyatları gibi piyasa ekonomisi ve küreselleşmeye de ters düşecek subvansiyonlar yerine, bu gibi fiyat teşvikleri asgaride bırakılmalı ve fakat bugünküne oranla düzeltilmelidir. Buna karşı özellikle tarımda verimliliği artıracak alt-yapı yatırımlarına gerekli teknik yardımın çiftçiye ulaştırılmasına asıl ağırlıklı rol verilmelidir.

KAYNAK

-Mükerrem HİÇ, "Ekonomi Programının Toplu Bir Değerlendirmesi" İSO Dergisi, Nisan 2000

- Küreselleşmeye Yönelen Yanlış Eleştiri ve Endişeler" İSO Dergisi, Ocak 2001

- İKV, Avrupa Birliği'nin Ortak Tarım Politikası ve Türkiye'nin Uyum, İstanbul, 2000

- Nuri Sorman, "Doğrudan Gelir Desteği ve Türkiye Uygulaması" Çiftçi ve Köy Dünyası Ocak 2002

- "Sorular-Cevaplar. Tarım ve Köy İşleri Bakanı Prof.Dr. H.Y.Gökalp" Çiftçi ve Köy Dünyası Ocak 2002

Salihli Ziraat Odası ve Merkez Fuarçılık İşbirliğiyle düzenlenen

SAGREX 2002 Tarım ve Hayvancılık Fuarı

14-17 Mayıs 2002
MANİSA/Salihli

BAŞSAĞLIĞI

Terme Meclis Üyesi

Faruk OCAK

Hakkın Rahmetine Kavuşmuştur.
Kendisine Allahtan Rahmet, başta ailesi olmak üzere tüm çiftçilere başsağlığı dileriz.

TÜRKİYE ZİRAAT ODALARI BİRLİĞİ